

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:

Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 13. Ljubljana, 1. maj, srpana 1896. XXXVI. leto.

Vsebina: E. Gangl: Anton Nedvěd. — „Nizka duša“: Povišanje po službenih letih in tajna kvalifikacija. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — J. Ravnikar: Martin in Jera. — Drd. Iv. Borštnik: K šolski higijeni. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva. — Listnica upravnštva.

† Anton Nedvěd.

(Slavnemu skladatelju v spomin napisal E. Gangl.)

Za možem mož in ž njim za nado nada . . .

J. Cimperman.

Zaspal utrujen si v poslednje spanje,
Ki jutro večno Bog mu podeli;
S teboj minilo bridko je spoznanje,
Da v mukah se število dnij gubi —
Zamrznil vir je pesmim, ki si vanje
Izlival čut, ki ga srcé rodi.
Doklèr med nami petje bo zvenelo,
Ime bo v njem sloveče ti živelo!

In to zaslužiš ti! . . . Saj pri zibel
Domači pesmi ti zvestó si stal,
Ob tvojih glasih smo si duše grelí,
Saj ogenj iz srcá si glasom dal;
Navdušeni, ponosni in veseli,
In če nas skrb mori in težka žal —
Radósti in zanósa in tešila
V kri je in bo nam pesem tvoja lila!

V svetišči orglje zabučé, in slave
 Mogočni spev poslušá plan in log . . .
 O, glasi to pobožnosti so prave,
 Ki svod nebeški ji odpira Bog;
 Tja plove pesem: „O, Maria, ave!
 Poj slava Stvarniku se krog in krog!“
 V molitev pesem tvoja srca vžiga,
 V molitev, ki duhá k Bogú povzdiga.

In deteta nedolžnega se grlo
 Kot slavčku, ki mu dom cvetoči gaj,
 Srebrnim glaskom nežno je odprlo,
 Slaveče cvet in svet in rodni kraj.
 Kakó oko bi mamko dobro zrlo,
 Da bi otrok ne pel ji pesmi zdaj? . . .
 Ti znal si, kaj mladini se prilega,
 Zató ji pesem tvoja v srca sega.

In če mladost starost umeti more,
 Umel gotovo sem te tudi jaz:
 Občudoval zavzet sem tvoje tvore,
 Ki vzvišene ljubezni so izraz:
 Moči si zdrave, svoje vse napore
 In plodnega življenja dolgi čas
 V blaginjo domu našemu resnično
 Posvečeval ti vedno nesebično.

In zdaj zaspal si mož v poslednje spanje,
 Ki jutro večno Bog mu podeli!
 Grenilo te bolnika je spoznanje,
 Da v mukah se število dnij gubi —
 Zamrznil vir je pesmim, ki si vanje
 Izlival čut, ki ga srcé rodi —
 Ti si umrl . . . Ime ti bo živelo,
 Doklèr v Slovencih petje bo zvenelo.

Kdo ne pozna imena Nedvédovega? — Tesno je spojena ž njim zgodovina našega petja. In ko bi tudi ne bila, dovolj so ga razglasila njegova dela po slovenski domovini in preko njenih mej: na sever, od koder je prišel v čilih, navdušenih letih svoje mladosti, na jug, odkoder so hodili k nam po njegove skladbe. Danes leži pa v pokoji v oni zemlji, katero je ljubil kot svojo domovino, kateri na čast in

slavo je žrtvoval vse, kar je premogel njega globoki duh. Ni ga slovenskega skladatelja, kateri bi bil tako znan med narodom, kakor je naš Nedvčd. Ob vsaki priliki se pojo njegove skladbe in to z veseljem, z navdušenjem, rekli bi lahko — s srcem. Najlepši dokaz je to, da je pokojni Nedvčd umel čustvo našega naroda in dasi ni bil njega krvni sin, navzel se je onega duha, ki nam prija, ki najde vsekdar prosto pot v dušo in srce. Ne moremo si misliti, kolika praznina bi zevala v knjigi zgodovine našega petja, da nismo imeli njega. Vseh tistih pevcev in pevk, učiteljev in učiteljic, ki goje s pravó vnmemo lepo pesem širom naše domovine, ne imeli bi, ko bi jim véliki pokojnik ne vdahnil navdušenja, ljubezni in razuma do umetnega petja. Resnično: Nedvčd si je vzgojil dolgo vrsto zdravih in delujočih gojiteljev svoje in sploh vsake pesmi. Ti so ustanavljali razna pevska društva, likali v petji preprosti narod, blažili mu s tem srce, budili mu narodni čut in zavednost ter razum do lepe, povzdigujoče umetnosti.

Opravičeni smo torej, da nam žalost zaliva srce ob grobu Nedyčdovem. Na drugi strani pa zahvaljamo Boga, da ga je otel strašnih bolečin, katere so ga mučile polnih 26 let, občutnejše od leta 1880., a neznosno od lanskega potresa. Priklenile so ga na postelj, kjer je našel zabavo v pogovorih s svojimi prijatelji, kateri so ga obiskovali, pa tudi v delu, saj je poslednje mesece uglasbil do trideset novih pesmij, a učakal ni veselja, da bi to poslednje svoje delo videl natisnjeno. Od binkoštnih praznikov sém je umiral, ker od srede po Binkoštih ni smel nihče k njemu: bil je nezavesten, v poslednjem boji med življenjem in smrtjo — zmagala je zadnja, zaprla mu trudno oko in otela ga mučnega življenja dne 16. junija t. l. ob 9. uri zjutraj.

Jaz, ki mu posvečujem te vrstice v spomin, imel sem priliko, katera se je končno izpremenila v prijetno dolžnost, da sem malone vsak dan letošnjega šolskega leta po jedno ali dve uri bival ob njegovi postelji.

Mož-trpin se me je navadil, in če me ni bilo jeden dan, dolgočasil se je, takisto sem si sam želel, če mi je le količkaj dopuščal čas, da sem šel k njemu in poslušal povesti njegove iz davnih let, ko je začel svoje delovanje med Slovenci. Dobrega ni imel nič pokojni skladatelj v vsem svojem življenji. Dan je presedel pri pouku v šoli, zvečer je vodil razne pevske vaje, utrujen je dospel domov pozno ponoči. A ni šel počivat! Sedel je, pisal truden in počitka željan pesmi o veselji in brezskrbnosti mladih dnij, o ljubezni in sreči, o domu in tujini. A delal je z veseljem, s tistim svetim navdušenjem, ki kipi v vseh njegovih delih, v svetnih in nabožnih. Glasbeni umetnosti je živel iz polne duše. Kadar je stopil pred svoj zbor počasi, inpozantno, resno, veličastno, takrat mu je sevala duša iz očesa. Če je trenil ž njim, namignil z roko, tedaj je kakor nekak ogenj prešnil mozeg

pevcem in pevkam, duša je vrela v glasove in ž njimi iz grla, uklepala poslušalce, širila srca, smeh vabila na lica, solze v oči! . . . Končana je pesem. — Nihče se ne gane, misel je ostavila telo, ziblje se še v onih pojemajočih glasovih, ki se gube v daljavo — sedaj ploskanje, klici, navdušenost, radost! „Živi naš Nedvėd! Živi naš umetnik!“

Vzradostilo se je takrat tudi njemu srce. Na samem je zaplakal in v solze izlil oni tesni čut, ki mu je hotel raztegniti prsi ob tolikem vspehu . . .

In to so bili najlepši, najjasnejši trenutki njegovega življenja. Dom, kjer najde upehani mož razvedrila in veselja, ta je Nedvėdu hranil malo veselih časov. Poročil se je z gospico Gabrijela Smoletovo, katera mu je dala tri hčerke: Amalijo, Gabrijelo in Olgo. Ljubljena soproga mu je kmalu umrla. Nadomestilo so mu bili dragi otroci, na katere je zidal svojo srečo. Amalija je slikala, Gabrijela igrala klavir in Olga je pela, a srečni oče je poslušal svoje skladbe, radoval se in se pomlajal med svojimi hčerkami. Prišla je pa smrt, pokosila prvo, vzela drugo hčerko! Očetu je pokalo srce, obupati mu je bilo, a našel je tešila v delu in ob strani še sedaj žive hčerke Olge.

In v poslednjih dneh njegovega pojemajočega, gasnečega življenja mu je stopala preteklost pred očmi: prizor za prizorom, vesel in žalosten, resen in šaljiv. Solza mu je zalila oko, in smeh se mu je zazibal na velem lici, kadar se je spomnil veselih, srečnih dnij, a glasno je prosil Boga smrti, ko se je spomnil bridkih svojih časov.

In čul ga je! . . . To žal, ki nam polni sedaj prsi, prebolimo za kratko dnij, z nami zabijo izgubo tudi oni najbližji, ki so ostali brez njega, a imena njegovega, s katerim je strnjena slava in višek našega petja, ne zabi nihče, komur je pri srci slovenska pesem.

Naj živi na veke spomin vėlikega Antona Nedvėda!

Povišanje po službenih letih in tajna kvalifikacija.

Velika krivica, koja čestokrat zakrivė šolska oblastva pri odajanji služeb, je ta, ker se premalo ozirajo na službena leta prosilcev. V našem deželnem šolskem svetu se zadnji čas obrača v tem oziru nekoliko na boljše, pri okrajnih šolskih svetih je pa še vedno merodajna jedino le tajna kvalifikacija nadzornikova in to je velika krivica za nas, kajti nadzorniki se le redkokedaj ozirajo na službena leta prosilcev; merodajni so jim vse drugi razlogi, o katerih bomo govorili ob drugi priliki. Za avancement na podstavi nadzornikove kvalifikacije ne najdemo nič razlogov; če pride kedo v višji plačilni razred ali če postane voditelj, oziroma nadučitelj, (izvzemši